

A man with short brown hair, wearing a dark blue jacket with white piping and blue jeans, stands smiling in front of a large, tall pile of golden-brown straw. The background is filled with the texture of the straw, and a dark, possibly wooded area is visible in the upper right corner.

Slow compost op Boerderij Hartstocht

Een plek in de schaduw van Amsterdam, waar Henk, Wilma en de rest van de familie den Hartog vol passie werken aan bodemvruchtbaarheid, de ultieme compost en het welzijn van de dieren.

Het is een regenachtige zaterdag als ik mijn rode Peugeot richting Abcoude rijd. Vandaag ga ik op bezoek bij Henk en Wilma den Hartog, eigenaren van Boerderij Hartstocht. Ooit een intensieve melkveehouderij, nu een biologisch-dynamisch werkend bedrijf met de focus op bodemvruchtbaarheid. De verandering kwam nadat zij een stuk grond van de buurman erbij konden kopen. Nadat zij dit perceel twee jaar intensief met drijfmest en

kunstmest hadden bemest, ging de kwaliteit van de bodem hard achteruit. Een eyeopener. Henk, en toentertijd zijn broer Kors, beseften dat het tijd was voor een nieuwe koers. In 2001 schakelden ze om naar biologisch. Focus? De C/N balans!

Op het erf aangekomen, word ik warm onthaald door acht Kooiker puppy's. Henk komt aangelopen en vraagt of we eerst even een

kop koffie gaan doen. Na de eerste slok geef ik direct eerlijk toe dat ik niet zoveel over compost weet. Henk: “Ach, dat maakt niet uit. Eigenlijk proberen we een natuurlijk proces na te bootsen. Denk maar eens aan het composteerproces in een bosbodem, met allerlei verschillende levensvormen, die bladeren en takken omzetten in hapklare brokken.”

Hij vertelt dat ze op deze boerderij de koeien, met name de Groninger Blaarkoppen, laten grazen op een biodivers grasland, waar veel verschillende grassoorten, bloemen en kruiden groeien. “Het mooist zou zijn dat je een plek hebt waar meerdere soorten dieren rondlopen. Elk dier draagt weer andere bacteriën en schimmels bij zich die kunnen bijdragen aan een diverser bodemleven.”

Henk beheert ook natuurgebieden rond Amsterdam, zoals het Amsterdamse en Diemense Bos. Van het maaisel van bermen, veldjes en slootkanten maakt hij compost, deels voor de eigen weilanden en deels voor andere boeren en stadslandbouwprojecten. Als ik Henk vraag naar de compost, geeft hij aan dat het een vrij makkelijk proces is: “Wat erg belangrijk is, is de balans tussen koolstof (C) en stikstof (N). Bovendien wil je compost hebben waar veel biodiversiteit in zit. De ene keer is het maaisel vers en groen en dus rijk aan stikstof. De andere keer is het uitgebloeid en droog en rijk aan koolstof. Door dit te mengen krijg je een mooie C/N balans. Veel maaisel is vervuild met afval: plastic en blikjes. Daarom vermalen wij onze compost niet, zodat we de rommel er beter uit kunnen halen.”

Het composteren is geen haastklus. De er-

varing leert dat als het langzaam gaat, de stikstof mooi gebonden wordt in organische stof. De enige toevoeging aan het proces is wat klei voor de vorming van het klei-humuscomplex, wat de compost zeer geschikt maakt voor zand- en veenbodems.

Als ik Henk vraag naar de ultieme compost, antwoordt hij: “Biodiversiteit zit niet alleen in de materialen die je gebruikt. Je kunt dit versterken door verschillende composteermethodes. Wij leggen al het organisch materiaal op een grote berg die we niet omzetten. Daardoor gaat het onderin fermenteren (zoals kuilvoer). In het midden wordt het heel heet en gaat het verassen. De rest composteert. Uiteindelijk komt alles weer gemengd bij de klant en op het land.”

Zodra mijn kop koffie op is, roep ik enthousiast dat ik graag nog even de sfeer proef op 't erf. We laten de warmte achter ons en lopen in de miezerregen richting de koeienstal. De Groninger Blaarkoppen staan vrolijk in de stal, waar ik natuurlijk even wat foto's van moet maken.

Henk: “Het mooiste is als de kwaliteit van de mest, die in de stal geproduceerd wordt, na de winter haarfijn aansluit bij de wensen van het bodemleven in grasland, tuin of akker. Hiervoor is het huidige drijfmestsysteem niet geschikt. Het is de kunst om zoveel mogelijk mineralen vast te houden in het eindproduct. Met name de stikstof kan in de zuurstofarme omstandigheden van de mestkelder gemakkelijk vervluchtigen. Daarom wil ik iets nieuws proberen: pure zuurstof, dus uit tanks, erdoor mengen. Dit is nog niet eer-

der toegepast in de melkveehouderij. Voor een proefproject in de oude stal heb ik een subsidieaanvraag gedaan.” Door de zuurstof komt er een composteringsproces in de drijfmest op gang, maar het blijft wel een massa die je kunt verpompen, wat grote voordelen heeft. Henk wil deze techniek straks ook in zijn nieuwe stal toepassen, maar de vergunningverlening voor een nieuw winterverblijf duurt nu al acht jaar.

Als ik vraag naar het Demeter-keurmerk, betreuren de gezichten van Henk en Wilma. Voor de Demeter-licentie hebben ze een nieuwe stal nodig, want in de oude stallen is voor koeien met hoorns te weinig ruimte. Henk: “We zijn nog steeds druk bezig om de vergunningen voor het buiten-winterverblijf te regelen. Vroeger kon je alles met je land doen, maar nu komen er telkens nieuwe regels bij.” Ze gaan echter niet bij de pakken neer zitten en blijven volhouden. De passie en energie rondom landbouw en biodiversiteit is groots op Boerderij Hartstocht. Ik bewonder het doorzettingsvermogen en hoop dat ze over een, niet al te lange, tijd de stal mogen bouwen. 

Lieke Boerema is gepassioneerd kok & verbinder. Naast het bijhouden van haar receptenwebsite, houdt ze ervan meer te weten te komen over de voedselindustrie, mensen en duurzaamheid. dutchfoodheritage.com

